

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMİ OLARAK ÖNÖDEME KURUMU

Doç. Dr. A. Caner Yenidünya^(*)

Özet

Türk Ceza Kanunu'nun 75 inci maddesinde düzenlenen "önödeme" alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu düzenleme uyarınca, nispeten basit suç tiplerinde, yasada öngörülen usule göre belirlenen bir miktar paranın devlet hazinesine ödenmesi ile kişi hakkında ceza davası açılmamakta ve böylece devlet ile birey uzlaşması ile takibat sona ermektedir. Hukukumuzda önödeme kapsamına giren suçların sayısı, yeni Türk Ceza Kanunu döneminde azalmıştır. Bu sebeple kurumun yeniden gözden geçirilmesi ve suç şüphesi altındaki kişiye getirilecek bazı ek yükümlülükler ile kapsamının genişletilmesi mümkün olabilir. Bu anlamda, mağdurun zararının karşılanmasına ilişkin ek bir koşulun aranması da yerinde olacaktır.

Anahtar Kelimeler : önödeme, soruşturma, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı, davanın düşmesi, uzlaşma.

PREPAYMENT AS A METHOD OF ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION IN THE LIGHT OF THE DECISIONS OF THE SUPREME COURT

Abstract

The 75th article of the Turkish Criminal Code regulates prepayment, which is one of the alternative dispute resolution methods. According to this regulation, for relatively simple types of crime, a sum of money determined by the procedure laid down in the law is paid to the state treasury and thus a criminal case is not opened against the offender and the dispute ends with the reconciliation of the individual and the state prosecution. With the new Turkish Criminal Code, the number of crimes covered by prepayment has decreased. For this reason, this institution shall be revised and its scope shall be broadened in a way that brings some additional obligations to the suspect. In this sense, an additional condition in order to meet the victim's loss may be required.

---

^(*) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı.

Key words: *prepayment, investigation, the decision not to prosecute, discontinuance of proceedings, mediation.*

1- Kavram

Önödeme, uzlaşma dışında kalan ve sadece adli para cezası veya üst sınırı üç aydan az hapis cezası içeren suçları işlediği iddia edilen fail bakımından, kanundaki usullere göre belirlenen bir miktar paranın Devlet hazinesine ödenmesi ile kamu davasının açılmamasını veya açılmış olan davanın düşmesini doğuran, devlet ile bireyin uzlaşması olarak nitelendirilebilecek bir kurumdur.

Müessese, tamamen işlendiği iddia olunan fiilin karşılığını oluşturan yaptırımın azlığı sebebiyle, devletin soruşturma ve kovuşturma safhalarında maddi gerçeğe ulaşmak adına yapacağı masraflar ile şüpheli ya da sanığın kendisini savunmak adına harcayacağı zaman ve giderler gözetildiğinde, sorunu sulh yoluyla çözmenin her iki taraf açısından daha ekonomik olduğu gerçeğine dayanır.

2- Hukuki Niteliği

Önödemenin hukuki niteliği konusunda değişik fikirler ileri sürülmüştür. Bu tartışmalara geçmezden evvel, önödemenin maddi ceza hukukuna mı yoksa muhakeme hukukuna mı ait bir kurum olduğu sorusunun yanıtlanması gerekmektedir.

Nispeten basit suçlarda yargılama dışı bir çözüm yolu olarak mahkemelerin iş hacmini ve görülmekte olan dava sayısını azaltmak amacıyla kabul edilen¹ önödeme, Türk Ceza Kanunu'nun "Yaptırımlar"a ilişkin 3 üncü kısmının "Dava ve Cezanın Düşürülmesi" başlıklı 4 üncü bölümünde 75 inci maddede düzenlenmiştir. Önödemenin gerçekleşmesi halinde soruşturma safhasında kamu davası açılmamakta ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmekte, kovuşturma safhasında ise, kamu davasının düşmesi ile yargılama sona ermektedir. Keza CMK.'da, iddianamenin iadesine ilişkin 174 üncü maddenin 1 inci fıkrasının (c) bendinde önödemeye tabi bir suçta, önödeme uygulanmaksızın iddianame düzenlenmesi, iade sebebi olarak öngörülmüştür. Bu haliyle önödemeye tabi bir suçta, bu

---

¹ **Önder, Ayhan**, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992, s.698, 699; **Koca, Mahmut-Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 5. Baskı, Ankara 2012, s.627.

kurumun işletilmesine çalışılmaması bir muhakeme şartı (engeli) olarak ortaya çıkmaktadır².

Yargıtay'ın 11.04.1983 tarih ve 2/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı'nda önödemenin, ikili bir hukuki niteliğinin bulunduğu, soruşturma safhasında uygulandığında (dava şartı olarak) muhakeme hukukuna ait bir kurum olduğu, buna mukabil kovuşturma başladıktan sonra tatbik edildiğinde (davanın düşmesi sonucunu doğurduğundan) ceza ilişkisini sona erdiren maddi ceza hukukuna ait bir müessese olduğu kabul edilmiştir³.

Müessesenin hukuki niteliğini açıklamaya çalışan bir görüşe göre, önödeme devletin cezalandırma isteğinden vazgeçtiği, bireyin de yargılama hukukunun teminatlarından feragat ettiği karşılıklı bir sulh anlaşmasıdır⁴. Bu düşünce, önödemenin karşılıklı anlaşmadan ziyade kanunda yazılı koşullara bağlı olarak uygulanan bir müessese oluşu, devletin bizihi para karşılığı cezalandırma isteğinden vazgeçemeyeceği, kişinin de yargılama hukukunun teminatından vazgeçmek değil, ileride karşılaşılabileceği mahkûmiyet hükmü ile yargılama safahatındaki emek ve üzüntüsü dolayısıyla bunu kabul edeceği tarzında eleştirilmiştir⁵.

---

² **Öztürk, Bahri-Erdem, Mustafa Ruhan**, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 13. Baskı, Ankara 2013, s. 161; **Öztürk, Bahri-Tezcan, Durmuş-Erdem, Mustafa Ruhan- Sırma, Özge-Kırt, Yasemin F. Saygılar-Özaydın, Özdem-Akcan,Esra Alan-Erdem, Efser**, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ders Kitabı (editör: Bahri Öztürk), 5. Baskı, Ankara 2013, s.65, 66; **Önder**, s.699; **Centel, Nur-Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, İstanbul 2012, s.456; **Şahin, Cumhur**, Ceza Muhakemesi Hukuku I, 3. Baskı, Ankara 2012, s.69.

³ Kararda; "... Ön ödeme müessesesinin yapısının, usul hukuku kurumu mu, yoksa ceza hukuku kurumu mu olduğunun saptanmasının, meselenin çözümünde başvurulacak prensipler ve uygulanacak yorum kuralları açısından yararı vardır. Bu açıdan madde metnine bakınca görüyoruz ki; önödeme:

1- Kamu davasının açılmasını önlemesi durumunda (usul hukuku kurumu),

2-Açılmış kamu davasını ortadan kaldırması durumunda ise ceza ilişkisinin düşmesi sonucunu doğurduğundan (suç hukuku kurumudur). Öyleyse yasamızdaki tedvin biçimine, geçirdiği aşamalara, gerekçe ve içeriğine göre Türk Hukukunda bu kurum, hem usule hem maddi ceza hukukuna ilişkin karma nitelikte bir düzenlemedir. (...)" denilmektedir.

⁴ **Dönmezer, Sulhi- Erman, Sahir**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, Cilt:III, 12. Baskı, İstanbul 1997, s.320, 321; **Erem, Faruk-Danışman, Ahmet-Artuk, Mehmet Emin**, Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Ankara 1997, s.1024.

⁵ **Dönmezer-Erman**, s.321.

Başka bir görüşe göre; öndeme, yargılama yapılmaksızın rızaen cezanın infazı anlamına gelir. Kişi, hakkında henüz iddianame düzenlenmeden yahut dava açılmış olmakla birlikte karar verilmeden önce, kanunda belirlenen meblağı devlete ödemek suretiyle, oluşması muhtemel cezayı rızası ile ödemiş ve infazı gerçekleştirmiş olur⁶. Bu düşünce de, henüz kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmaksızın cezanın infazından bahsedilemeyeceği (CGTİK. m.4) yönünde eleştirilmiştir⁷.

Diğer bir düşünceye göre; öndeme, aslında cezaya müstahak olmaması gereken bir suçun aslına dönmesini, kabahat nev'inden bir fiil halini almasını ifade eder⁸. Öndemeyi kabul eden birey, yargılama hukukunun kendisine sağladığı teminatlardan vazgeçerken, devlet de bunun karşılığında, işlenen fiili bir suç gibi değil, idari yaptırımı gerektiren bir davranış gibi değerlendirmekte ve buna uygun olarak da bireyin ödediği bir para karşılığı idare hukukuna özgü uyuşma söz konusu olabilmektedir⁹. Hatta, öndemenin yargılama aşamasında gerçekleşmesi de durumu değiştirmemektedir¹⁰.

Öndeme, henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmaksızın, kişinin kendisine isnat edilen fiilin, yaptırımı üzerinden belirlenen bir miktar parayı devlet hazinesine ödemesi ile gerçekleştiğinden, masum kişilerin de adli hatadan korkmaları, yargısal bürokrasiden çekinmeleri ya da zaman ayırmak istememeleri sebebiyle, öngörülen parayı ödeyerek soruşturmayı sona erdirmeyi tercih etmeleri, ceza adaleti ile bağdaşmaz bir nitelik de taşımaktadır. Esasen bu yönüyle de kurumun cezai değil, idari bir müessese olarak değerlendirilmesinin doğru olacağı ifade edilmiştir¹¹.

Öndeme, suç niteliğindeki bir fiilin işlenmesi sonucu, Devlet ile fail arasında meydana gelen ceza ilişkisini sona erdirmektedir¹². Kurumun temel amacı, alternatif bir

---

⁶ Dönmezer-Erman, s.321; Erem-Danışman-Artuk, s.1024.

⁷ Dönmezer-Erman, s.321.

⁸ Dönmezer-Erman, s.321; Erem-Danışman-Artuk, s.1024.

⁹ Dönmezer-Erman, s.321; Erem-Danışman-Artuk, s.1024; Mahmutoğlu, Fatih Selami, Kabahatleri Suç Olmaktan Çıkarma Eğilimi ve Düzene Aykırılıklar Hukukunda (İdari Ceza Hukukunda) Yaptırım Rejimi, İstanbul 1995, s.149.

¹⁰ Mahmutoğlu, s.149.

¹¹ Erem-Danışman-Artuk, s.1024.

¹² Özbek, Veli-Kanbur, Mehmet Nihat-Doğan, Koray-Bacaksız, Pınar-Tepe, İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara 2012, s.732.

uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak, basit suçları yargı önüne taşımadan sistemden elemek, bu manada mahkemelerin iş yükünü azaltmaktır. Önödeme, muhakeme hukukundaki anlamı ve sonuçları itibariyle, bir dava yahut yargılama şartı niteliği taşımaktadır. Ancak önödemenin işlenen fiili, yargılama dışı bırakmasının yanı sıra, birey üzerindeki etkileri de nazara alınmalıdır. Bu yönden bakıldığında, birey, henüz kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan, kendisine isnat olunan suçun soyut yaptırımını üzerinden hesaplanan bir parayı devlet hazinesine yatırmakta ve böylece ileride ortaya çıkabilecek mahkumiyetin sonuçlarından kurtulmaktadır. Her ne kadar devlet hazinesine bir para yatırılmakta ise de, teknik olarak bunu “ceza” olarak nitelemek mümkün değildir. Bu yönüyle yukarıda ifade edilen düşüncelerden, cezanın idari yaptırıma dönüşmesine dair görüşlerde haklılık payı vardır. Ayrıca failin, hiç bir kişisel özelliği dikkate alınmadığından, (örneğin, adli geçmiş) kurumun tatbiki bakımından araştırılmadığından, önödemenin bir bireyselleştirme vasıtası olmadığını söyleyebiliriz. Bir suç defalarca işleyen kişi hakkında önödeme uygulanabilir. Önödemenin gerçekleşmesinden sonra da, hiç bir denetim söz konusu değildir. Diğer bir anlatımla, önödeme cezaya seçenek bir müessese olarak da kabul edemeyiz. Ancak maddi ceza hukuku yönünden, ceza ilişkisini sona erdirdiğini ifade etmek gerekir. Böylece devlet, işlendiği iddia olunan bir suçun takibinden vaz geçmektedir.

3- Önödemenin Koşulları

a-Önödeme Kapsamına Giren Bir Suçun Bulunması

Önödeme, uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren¹³ veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı üç ayı aşmayan suçlar bakımından tatbik imkânı bulan bir müessesedir (m.75/1). Bu itibarla, kapsamın belirlenmesinde soruşturma yahut kovuşturmayaya konu suçun yaptırımının niteliği ve miktarı önem arz eder.

Suç teşkil eden fiilin karşılığı olarak kanunda yalnız adli para cezası öngörülmüş olabileceği gibi, adli para cezası, hapis cezası ile birlikte veya bu cezaya seçimlik olarak düzenlenmiş olabilir. Adli para cezası, bir suçun yaptırımını olarak karşımıza; sabit (maktu) bir şekilde, alt ve üst sınırları gösterilen basamaklı tarzda yahut suçtan kaynaklanan zarar

---

¹³ İfade edelim ki, sadece adli para cezasını gerektiren suçlarda kamu davasının açılmasının ertelenmesine yer verilmemesinin sebebi (CMK.m.171/2), konunun önödeme ile düzenlenmiş olmasıdır.

yahut yararın katlarına göre tayin edilecek nisbi para cezası mahiyetinde çıkabilir. Adli para cezası, hapis cezası ile seçimlik olarak yahut birlikte düzenlenmişse, artık suçun önödeme kapsamına girip girmediği, hapis cezasının üst sınırına göre tayin edilir¹⁴.

Suç teşkil eden fiile karşılık olarak kanunda hapis cezası öngörülmüşse, bu cezanın üst sınırı üç ayı aşmamış olmalıdır. Buradaki üç aylık sınırın belirlenmesinde, somut ceza değil, soyut ceza esas alınır¹⁵. Hapis cezasının üst sınırının üç ayı aşmadığı her suç bakımından (uzlaşmaya tabi suçlar hariç) önödeme hükümleri uygulanır. Üstte de ifade ettiğimiz üzere, hapis cezasının üst sınırı üç aydan az ise, tek başına ya da adli para ceza ile birlikte veya adli para cezasına seçimlik olarak belirlenmiş olması önödeme için engel teşkil etmez. Ancak bu hallerde, Devlet hazinesine ödenecek para tutarı birbirinden farklı olacaktır.

Yaptırımı ve niteliği¹⁶ itibariyle, TCK.'da önödemeye tabi yalnızca üç adet suç mevcut bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 182/1 nci maddede düzenlenen "*çevrenin taksirle kirletilmesi suçu*"dur. Maddede, çevreye zarar verecek şekilde, atık veya atıkları toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olma fiili bakımından adli para cezası öngörülmüştür¹⁷.

İkincisi, TCK.'nın 289/3 uncu maddesinde düzenlenen "*muhafaza görevinin kötüye kullanılması suçu*"dur. Maddede, muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli ya da herhangi bir nedenle elkonulmuş olan malın dikkat ve özen

---

¹⁴ "...Öngörülen seçimlik cezalardan hapis cezasının *üst haddine* nazaran eylemin önödeme kapsamında bulunmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde önödemeye uyulduğundan bahisle kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmesi... yasaya aykırıdır" (**Yarg.7. CD., 25.01.2007, 17174/267**).

¹⁵ **Özgenç, İzzet**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası, Ankara 2013, s.641; **Koca-Üzülmez**, s.629, 630.

¹⁶ Belirtmeliyiz ki, hukukumuzda şikâyete bağlı suçlar bakımından uzlaşma hükümlerinin öngörülmüş olması (CMK.m.253) ve uzlaşmaya tabi suçlar yönünden önödeme hükümlerinin uygulanamaması (TCK.m.75/1) dolayısıyla, önödeme kurumunun tatbik imkânı daralmıştır.

¹⁷ "...Sanığa yüklenen eylemin, 5237 sayılı TCK.'nın 182/1 inci madde ve fıkrasına uyan suçu oluşturduğunun kabulü karşısında; ilgili maddenin ilk cümlesindeki yaptırımın yalnızca adli para cezasını gerektirmesi ve uzlaşma kapsamında olmaması nedeniyle TCK.'nın 75 inci maddesi gereğince öncelikle sanığa önödeme önerisinde bulunulması gerektiği gözetilmeden, yargılamaya devamla hüküm kurulması..." **Yarg.4. CD., 08.11.2012, 14774/23991 (Otacı, Cengiz**, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri Yargıtay Yorumu, HUKAB Yayınları, Ankara 2013, s.1130).

yükümlülüğüne aykırı davranılması nedeniyle kaybolması veya bozulmasına neden olunması fiili bakımından, adli para cezası öngörülmüştür¹⁸.

TCK.'nun 288'inci maddesinde düzenlenen “*adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçu*” ise, yürürlüğe girdiği tarihte önödemeye tabi olmayıp, sonradan getirilen düzenleme ile önödeme kapsamına dahil olmuştur. İlk şeklinde “altı aydan üç yıla kadar hapis cezası” öngörülmüş olan “adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs” suçunun cezası, 02.07.2012 tarih ve 6352 sayılı Kanun’un 93 üncü maddesiyle, “elli günden az olmamak üzere adli para cezası”na dönüştürülmüştür.

Ceza hükmü içeren diğer özel kanunlarda da, önödeme kapsamına giren suçlar bulunmaktadır. Örneğin, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 562 nci maddesinin 3, 4, 5, 6, 10, 12 nci fıkralarında; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 165 inci maddesinde; 5253 sayılı Dernekler Kanunu’nun 32 nci maddesinin (j) ve (k) bentlerinde; 5941 sayılı Çek Kanunu’nun 7 nci maddesinin 2 ve 3 üncü fıkralarında; 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesi Hakkında Kanun’un 13 üncü maddesinin 5 ve 6 ncı fıkralarında, 14 üncü maddesinin 1 inci fıkrasında, 15 inci maddesinin 1,2,3 ve 4 üncü fıkralarında, 16 ncı maddesinin 1 inci fıkrasında ve 18 inci maddesinde düzenlenen suçlar, önödeme kapsamına girmektedir¹⁹.

---

¹⁸ “Sanığın aynı evde birlikte yaşadıkları ve hacizli malın maliki olan kayınpederi Tahir ve eşi Ayhan’ın kendi bilgi ve rızası dışında hacizli ineği sattıklarını savunması karşısında, eylemin önödeme kapsamında bulunan TCK.’nun 289/3 üncü maddesine uyup uymadığının tartışılması...” **Yarg.4.CD., 04.02.2013, 36999/2653 (Otacı, s.1130).**

¹⁹ Mevzuatımızda; 805 sayılı İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun’un 7 nci maddesi; 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 336 ncı maddesi; 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu’nun 7/c maddesi; 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun 285 inci maddesi; 2313 sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun’un 23/4 üncü maddesi; 3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanunu’nun 64 ve 65 inci maddesi; 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanunu’nun 24 üncü maddesi; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’un 114/2 üncü maddesi; 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un 136/1 inci maddesi; 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun’un 47/b maddesi; 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun 36/b maddesi; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 71 inci maddesi; 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 25 inci maddesi; 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nun 49/2 uncu maddesi; 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’nun 10/1 uncu maddesi; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2 nci maddesi; 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 98 inci maddesi; 5429 sayılı

b-Suçun Uzlaşma Kapsamında Bulunmaması

Kanunumuzun düzenlemesine göre, önödeme kurumuna müracaat edilebilmesi için kişinin işlediği iddia edilen suçun, uzlaşma kapsamında bulunmaması gerekir²⁰. Böylece önödemenin uygulanma alanı, uzlaşma kurumu ile daraltılmıştır.

Uzlaşma hükümleri, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile CMK.m.253/1'de sınırlı olarak öngörülen suçlar bakımından uygulanabilir. Ayrıca, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere, diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaşma hükümlerinin uygulanacağı açıkça gösterilmişse, bu suçlar bakımından da uzlaşma hükümleri uygulanır (CMK.m.253/2). Bu itibarla, şikâyete tabi olmayıp, cezası itibariyle önödeme kapsamına giren bir suç bakımından, özel kanunda uzlaşma hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüşse, artık o suç yönünden önödeme değil, uzlaşma hükümleri tatbik edilir.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar bakımından uzlaşma yoluna gidilemez²¹ (CMK.m.253/3). Cezayı kaldıran etkin pişmanlık hallerinin bulunduğu durumlarda, savcı takdir hakkını kullanarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir (CMK.m.171/1). Kanımızca, cezayı azaltan etkin pişmanlık halleri mevcut ise, şartları gerçekleştiği takdirde, önödeme kurumunun uygulanması mümkündür.

Uzlaşma kapsamına giren şikâyete tabi bir suç, bu nitelikte olmayan bir başka suç ile birlikte işlenmiş ise, artık uzlaşma hükümleri tatbik edilemeyeceğinden (CMK.m.253/3, c.2), şartları oluştuğunda, şikâyete tabi bir suç hakkında da önödeme olabilir.

Türkiye İstatistik Kanunu'nun 53/2 üncü maddesinde yer alan suçlar da, önödemeye tabi suçlara örnek olarak gösterilebilir.

²⁰ "Şikâyete tabi suçlar için uzlaşma imkânı bulunduğundan, şikâyete bağlı suçların 5237 sayılı Yasanın 75. maddesi uyarınca önödeme nedeniyle düşürülmesinin mümkün olmadığına gözetilmemesi" (**Yarg.1. CD., 20.04.2007, 5309/3031**). Bu sebeple uzlaşmaya tabi bir suçta, uzlaşmanın gerçekleşmemesi, yani tarafların uzlaşmaması halinde, yaptırımın türü ve miktarı müsait olsa da önödeme mümkün değildir.

²¹ Takibi şikâyete bağlı olmakla birlikte etkin pişmanlık içeren suçlarda uzlaşma hükümlerinin uygulanamaması doktrinde eleştirilmiştir. Bkz. **Nuhoğlu, Ayşe**, "Uzlaşma Bakımından Şikâyete Bağlı Suçlar", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Uzlaşma, Özel Sayı 1, İstanbul 2010, s.92.

Suçtan zarar görenin kamu hukuku tüzel kişisi olması halinde uzlaşma hükümleri uygulanmaz, bu ihtimalde diğer şartları da varsa önödeme tatbik edilebilir (CMK.m.253/1)²².

c-Suçun İşlendiği Hususunda Yeterli Şüphne Bulunması

Önödeme kurumunun tatbiki yönünden, kişinin isnat olunan suçta işlediği hususunda basit şüphnenin ötesine geçilmelidir. Soyut şüphne ile önödeme kararı verilemez. Bu itibarla soruşturma safhasında önödeme yoluna, ancak suçun işlendiği hususunda yeterli şüphnenin varlığı halinde müracaat edilebilir²³. Cumhuriyet savcısı, önödeme kapsamına giren bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez, kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere, hemen işin gerçeğini araştırmaya başlayacaktır (CMK.m.160/1).

Bu kapsamda, savcı tarafından suçta ilişkin tüm deliller toplanmalı ve yapılan soruşturma neticesinde suçun işlendiği hususunda yeterli şüphne bulunmuyorsa, önödeme yoluna müracaat edilmemelidir. Bu halde, yeterli şüphnenin bulunmadığı gerekçesiyle kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmelidir²⁴. Ayrıca, kovuşturma için izin ve karar alınması gereken hâllerde bu husus yerine getirilmeden önödeme kurumu işletilmemelidir²⁵.

Önödemeye tabi olsun veya olmasın, bir suçun, 0-12 yaş grubunda yer alan çocuklar tarafından işlenmesi halinde, bu kimselerin ceza sorumluluğu bulunmadığından, haklarında işledikleri suç dolayısıyla kovuşturma yapılamaz (TCK.m.31/1).

12-15 yaş grubundaki çocukların, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı halinde ise, ceza sorumlulukları

---

²² "6831 sayılı Orman Kanunu'na aykırılık (ormandan izinsiz ağaç kesmek) suçundan sanık hakkında; haksız eylemden zarar gören Orman Genel Müdürlüğü'nün Orman Bakanlığı'na bağlı olması nedeniyle, özel hukuk tüzel kişisi olarak nitelendirilemeyeceği, kamu hukuku tüzel kişisi olması, bu suretle uzlaşma hükümlerinin uygulanamayacağına göz önüne alınması... gerekir" **Yarg.3.CD., 20.12.2006, 14804/9468** (Kazancı Hakemli Dergi, Özel Sayı:1, Uzlaşma, s.486).

²³ **Özgenç**, s.642.

²⁴ **Özgenç**, s.642; **Centel-Zafer**, s.459; **Ünver, Yener-Hakeri, Hakan**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 1. Cilt, 8. Baskı, Ankara 2013, s.145.

²⁵ Bkz. **Yarg. CGK.'nun, 05.02.2002 tarih ve 9-338/157 sayılı kararı.**

vardır. Ancak, işledikleri fiille ilgili olarak, bu gruptaki çocuklar hakkında verilecek ceza, kanunda öngörülen oranda indirilerek hükmolunur (TCK.m.31/2).

Kanımızca, 0-12 yaş grubundaki çocukların, önödeme tabi bir suçu işlemeleri halinde, haklarında ceza kovuşturması yapılamayacağından ve bu kimselere ceza verilemeyeceğinden, önödeme hükümleri uygulanamaz²⁶.

12-15 yaş grubundaki çocukların, önödeme tabi bir suçu işlemeleri halinde ise, öncelikle işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunup bulunmadığı araştırılmalı ve kusur yeteneklerinin bulunmadığı tespit edildiği takdirde²⁷, önödeme yoluna gidilmemelidir.

Buna karşılık, 12-15 yaş grubundaki çocukların, işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneklerinin bulunduğu tespit edildiği takdirde, bu çocuklar bakımından önödeme hükümlerinin tatbiki mümkündür. Keza, işledikleri fiil dolayısıyla, haklarında uygulanacak ceza bakımından kanunda belirli bir indirim öngörülen, 15-18 yaş grubundaki çocukların (m.31/3), işledikleri fiiller yönünden de, diğer şartları da varsa, önödeme hükümleri uygulanabilir²⁸.

Objektif cezalandırılabilme şartı ihtiva eden suçlar bakımından da, şartları varsa önödeme uygulanabilir. Objektif cezalandırılabilme şartı, suçun bir unsuru olmayıp, suç

---

²⁶ Aynı doğrultuda bkz. **Centel-Zafer**, s.460. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 22.05.1999 tarih ve 128/138 sayılı kararında; "... olay gününde sanığın 11 yaşını bitirip bitirmediğinin, isnat yeteneği bulunup bulunmadığının saptanabilmesi için nüfus kayıt örneğinin getirilmesi gerekmektedir. Bu itibarla sanığın nüfus kaydı getirilerek suç tarihinde 11 yaşını bitirip bitirmediği saptandıktan sonra hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiğinden yerel mahkeme hükmünün (önödeme uygulaması ile davanın ortadan kaldırılması) bozulmasına..." denilmektedir. Karar için bkz. **Bakıcı, Sedat**, 5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 2007, s. 1375.

²⁷ Yargıtay aksi görüştedir: "CGK'nın 17.03.1998 gün ve 372/90 sayılı kararında belirtildiği gibi, **15 yaşını bitirmeyen sanığa önödeme ihtarında bulunulması için işlediği suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yönünden doktor raporu alınmasına gerek olmadığı** ve önödeme ihtarına uyulması sonucu kamu davasının ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi ..." (**Yarg. 7. CD., 25.05.2006, 1590/9541**).

²⁸ İfade edelim ki, önödeme miktarının tespitinde yaş küçüklüğü sebebi ile indirim yapılmaz. Yargıtay'ın görüşü de aynı doğrultudadır: "... önödemede bulunulması için eylemin bütün unsurları itibariyle müstelzim olduğu ceza miktarının 119. maddede belirlenen sınırlar içinde kalması yeterlidir. Suçun kendisine değil, derecesine etki eden ve temel cezanın saptanmasında belirleyici durumda olan hükümler hariç, şahsa ve fiile bağlı cezayı artırıcı ya da azaltıcı nedenler önödemede dikkate alınmayacaktır..." (**Yarg. CGK. 17.03.1998, 7-372/90, Bakıcı, s. 1374**).

oluştuktan sonra failin cezalandırılabilmesi için gereken şartlardır. Bu şartı ihtiva eden bir suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe mevcut ise, bu suç bakımından da önödeme hükümleri uygulanabilir. Ancak bu tarz suçlarda, şart gerçekleşmemişse, önödeme tatbik edilmeksizin, soruşturma safhasında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı²⁹ verilmelidir.

Cezayı kaldıran şahsi cezasızlık sebebinin varlığı, cezayı kaldıran etkin pişmanlık hali ile birlikte, savcının kamu davasını açmada takdir yetkisinin bulunduğu hallerden biridir (CMK.m.171/1). Bu itibarla, somut olayda şahsi cezasızlık sebeplerinden biri varsa, cumhuriyet savcısı, önödeme hükümlerini uygulamaksızın, kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebilecektir.

CMK.'nun 174 üncü maddesinde, önödemeye tabi suçlarda önödeme yoluna müracaat edilmemesi, iddianamenin iadesi sebebi olarak öngörülmüştür. Ancak mahkeme, savcılığın hukuki nitelendirmesinin yanlış olduğu ve eylemin önödeme kapsamına dâhil olan bir suç kapsamında bulunduğu gerekçesiyle iddianamenin iadesine karar veremez (CMK.m.174/2)³⁰. Bu durumda mahkeme, fiilin önödeme kapsamına giren bir suç olduğu kanaatinde ise, iddianameyi kabul ederek, yargılama sırasında önödeme hükümlerini uygulamalıdır³¹.

---

²⁹ Kovuşturma safhasında; CMK.m.223'te "objektif cezalandırılabilme şartlarının gerçekleşmemesi" halinde yargılamanın hangi tür hükümlerle sonlandırılacağı açıkça düzenlenmediğinden, kıyasen bu durum, şahsi cezasızlık sebebine benzetilerek, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilebileceği ifade edilebilir. Bkz. **Centel-Zafer**, s.691, dn.97. Doktrinde beraat kararı verilmesi gerektiği yönünde görüşler de mevcuttur. Bkz. **Öztürk -Erdem**, s.153.

³⁰ "Mersin Cumhuriyet Başsavcılığı'nca şüpheliler hakkında üzerlerine atılı kaçakçılık suçundan dolayı cezalandırılmaları istemiyle iddianame düzenlenmesi üzerine, mahkemesince iddianameye konu edilen eylemin Cumhuriyet Savcısından farklı olarak vasıflandırılmasını müteakip ön ödeme yapılmadığından bahisle iddianamenin iadesine karar verilmiş ise de, Cumhuriyet Savcısının eylemi teşekkül halinde kaçakçılık olarak nitelendirmiş olması karşısında, hukuki vasıflandırılmasına dayanılarak iddianamenin iade edilemeyeceği gibi yargılama sırasında suçun vasıf değiştirmesi durumunda mahkemesince de önödeme önerisinde bulunulabileceğinin gözetilmemesi... yasaya aykırıdır" (**Yarg.7. CD., 07.07.2010, 11331/11367**).

³¹ **Yaşar, Osman-Gökcan, Hasan Tahsin-Artuç, Mustafa**, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu (2012 Değişiklikleri İşlenmiş Baskı), Cilt : II, Ankara 2010, s.2396. "Mahkemece sanığa isnad edilen eylemin yoklama kaçağı olup 7 gün içinde gelmek suçunu oluşturabileceği ve bu suçun da önödeme kapsamında bulunduğu bahisle iddianamenin iadesine karar verilmiş ise de, CMK'nın 174. maddesinde iddianamenin iadesi sebepleri arasında suçun vasıflandırılmasının yer almadığı, mahkemece, iddianamede gösterilen olaylarla ilgili olarak ibraz edilen deliller ve yargılama sırasında ibraz edilebilecek deliller değerlendirilerek

Özel kanun hükümlerince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi, önödeme işlemi yapılmadan dava açılması ya da dava konusu fiilin niteliğinin değişmesi suretiyle önödeme kapsamına giren bir suça dönüşmesi halinde de önödeme hükümleri uygulanacaktır (TCK.m.75/2, 3). Ancak bu aşamada da, önödeme uygulanabilmesi için, suçun işlendiği hususunda yeterli delil bulunmalıdır³². Ancak önödeme için mahkemenin suçun işlendiğini sabit görmesi gerekmez. Zira, yargılama sırasında suçun sabit görülmesi, sübut bulması belirli bir aşamadan sonra mümkün olabilir. Halbuki, bu şartın aranması, yargının iş yükünün azaltılması ve hızlandırılması amacını taşıyan önödeme kurumunun niteliği ile de bağdaşmaz. Öte yandan, mahkeme, derhal beraat kararı verilebilecek bir hal var ise, önödeme uygulayamaz. Bu halde, düşme kararı değil, beraat kararı verilmelidir (CMK.m.223/9)³³.

d- Belli Bir Miktar Paranın Devlet Hazinesine Ödenmesi

Önödemenin gerçekleşebilmesi, belirli miktar paranın Devlet hazinesine ödenmesine bağlıdır. TCK.'nun 75 inci maddesinde, cezanın türüne göre ödenmesi gereken para miktarı, dört farklı şekilde gösterilmiştir. Buna göre, kanun maddesinde suç karşılığı olarak;

i) Yalnızca adli para cezası öngörülmüş ve bu miktar maktu olarak belirtilmiş ise bu miktarın, maktu değil ise aşağı sınırının (m.75/1-a),

ii) Yalnız hapis cezası öngörülmüşse, hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarın (m.75/1-b),

iii) Hapis cezası ile birlikte adli para cezası öngörülmüş ise, hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktar ile adli para cezasının aşağı sınırının (m.75/1-c),

iv) Hapis cezası ve adli para cezası seçimlik olarak öngörülmüşse, adli para cezasına göre belirlenecek miktarın (m.75/4), soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet

---

yargılama sonucuna göre suçun önödeme kapsamında kalması durumundan mahkemesince önödeme ihtarında bulunulacağı dikkate alınmaksızın itirazın kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesi kanuna aykırıdır... ” (Yarg.7. CD., 18.01.2012, 2010/9794, 2012/459).

³² Özgenç, s.642.

³³ Özgenç, s.642.

Savcılığı'nca yapılacak tebligat üzerine on gün içinde ödendiği takdirde, kişi hakkında kamu davası açılmayacaktır (m.75/1).

Fail hakkında, birden fazla suç bakımından önödemenin uygulanacağı hallerde, önödeme ihtarında her suç için öngörülmüş olan ceza miktarı ve yargılama giderleri³⁴ üzerinden hesaplanan miktar ayrı ayrı gösterilmelidir³⁵. Ödeme ihtarında, bizatihi toplam ödeme miktarının gösterilmemesi gerekir³⁶.

Suçun zincirleme şekilde işlendiği hallerde, bu gerekçeyle para cezasında artırım yapılarak önödeme uygulanamaz³⁷. Keza teşebbüs aşamasında kaldığından bahisle de ödenecek para miktarında indirim olmaz³⁸.

Adli para cezasının maktu olduğu hallerde, bu miktar ödemeye esas alınır. Adli para cezasının alt ve üst sınırları gösterilmiş ise, alt sınır ödemeye esas alınacaktır. Kanun maddesinde, alt ve üst sınırın belirtilmediği ya da yalnızca üst sınırın gösterildiği

---

³⁴ "Sanıklara önödeme ihtarı yapılan 18.3.2008 tarihli oturumda katılan vekili de hazır olduğu hâlde, yargılama giderinden sayılan *vekâlet ücretinin* önödeme önerisine dâhil edilmemesi" (**Yarg.3. CD., 23.12.2010, 2009/23790, 2010/21840**); "Sanığa yapılan önödeme ihtarında, 190,20 TL tutarındaki *keşif masrafı* ilâve edilmeden usulüne uygun yapılmayan önödeme bildirimine dayanılarak hüküm tesis" (**Yarg.3. CD., 29.04.2010, 3814/7437**).

³⁵ **Koca-Üzülmez**, s.631.

³⁶ "Sanığın eylemine uyan 765 sayılı TCK'nın 482/1. maddesinde öngörülen ağır para cezasının alt sınırının suç tarihi itibarıyla önödeme ihtarının yapıldığı 16.12.2004 tarihinde 346.783.000 lira olduğu, bu miktara yapılan yargılama giderleri de eklenmek suretiyle sanığın önödemede bulunması gereken miktarın belirlenmesi gerekirken, kanun maddesinde öngörülen para cezasının alt sınırı ve yargılama giderleri ayrı ayrı gösterilmeden, önödeme miktarının 482.682.000 lira olarak fazla gösterilmesi nedeniyle 16.12.2004 tarihinde yapılan önödeme ihtarı usulsüz olduğundan, sanığa yeniden usulüne uygun olarak önödeme ihtarı yapıp sonucuna göre hukuki durumunun tayin ve takdirinin gerektiği gözetilmeden eksik inceleme yazılı şekilde mahkûmiyet hükmü kurulması" (**Yarg.2. CD., 29.01.2007, 7041/1030**).

³⁷ "765 sayılı TCK'nın 119 (5237 sayılı TCK'nun 75.) maddesi gereğince sanığa önödeme ihtarı yapılırken suçun zincirleme işlendiği gerekçesiyle para cezasının arttırılmayacağı gözetilmeden fazla miktar üzerinden önödeme tebliğ edildiğinden usulüne uygun olmayan önödeme önerisine dayanılarak yazılı şekilde mahkûmiyet hükmü tesis" (**Yarg.7. CD., 22.07.2008, 6154/16823**).

³⁸ Bkz. **Yarg. CGK., 17.06.1997, 3-154/164 (Bakıcı, s. 1374, dn. 1)**.

hallerde, alt sınır TCK.m.52/1'e göre belirlenecek ve bu halde ödeme miktarı beş güne göre tespit edilecektir³⁹.

Mevzuatımızda halen bazı özel kanunlarda yer alan nispi para cezalarında, miktarın belirlenmesi güç olmakla birlikte, bu tür para cezaları bakımından önödeme uygulanmasına bir engel bulunmamaktadır⁴⁰. Ancak, nispi para cezaları, suçla verilen zarar ya da suça konu eşyanın değerine göre belirleneceğinden⁴¹, önödemeye esas teşkil edecek bu miktarın belirlenmesi uygulamada sorunlar ortaya çıkarabilecektir.

Adli para cezasına ilişkin miktarın ödenmesinde, aşağı sınırdan ne anlaşılması gerektiğine açıklık getirmek gerekir. Zira, iki aşamalı olan gün para cezası sisteminde, ilk olarak birim gün sayısı belirlenmekte, daha sonra bu sayı, bir gün karşılığı olarak belirlenecek para miktarı ile çarpılmaktadır. Bu durumda, önödeme miktarı belirlenirken,

---

³⁹ **Centel-Zafer**, s.457. "Önödeme önerisindeki ilâve adli para cezasının 5237 sayılı TCK'nın 52. maddesi uyarınca 5 gün karşılığı adli para cezası olabileceği ve TCK'nın 75/1-c maddesi uyarınca da alt sınırdan ayrılamayacağı nazara alınmadan fazla (para tutarı hesaplanarak) önödemede bulunulması ve hüküm kurulması" (**Yarg.3. CD., 23.09.2010, 7025/14014**).

⁴⁰ Aynı doğrultuda bkz. **Koca-Üzülmez**, s.629. Aksi görüş için bkz. **Centel-Zafer**, s.487. Nispi para cezasını gerektiren suç tiplerinde de önödeme uygulanabileceği yönünde yargı kararları mevcuttur. Örneğin: "5237 sayılı Yasanın önödemeyi düzenleyen 75. maddesinin nisbi nitelikteki para cezalarını ayırık tutmadığı gözetilerek sanığa isnat edilen suç için öngörülen cezanın niteliği itibarıyla önödemeye tabi olması nedeniyle, mahkemece usulüne uygun önödeme ihtarı yapılarak sonucuna göre hukuki durumun takdir ve tayini gerektiğinin gözetilmemesi... yasaya aykırıdır" (**Yarg. 9.CD.,12.10.2006, 2599/5253**); "Hükümden sonra 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5252 sayılı Kanun'un 12. maddesinin (b) fıkrası ile 765 sayılı TCK'yı bütün ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmış olup, 765 sayılı TCK'nın 119.maddesi son fıkrasında yer alan "*nispi para cezasını gerektiren suçlar hakkında bu madde hükmü uygulanmaz*" kuralı, 5237 sayılı TCK'nın önödemeyi düzenleyen 75. maddesinde bulunmadığından, aynı yasanın 7. maddesi uyarınca, nispi para cezasını öngören suçlara da önödeme uygulanacağına gözetilmesi zorunludur..." (**Yarg.7. CD., 01.11.2007, 4253/7773; Yarg. 9. CD., 04.11.2009, 7831/11095**); "...dava konusu eşya konusunda uzman bilirkişi tarafından tespit edilen CIF değer üzerinden belirlenen gümrüklenmiş değere göre önödeme önerisi tebliğ edilerek sonucuna göre bir karar verilmesinin gerekmesi bozmayı gerektirmiştir.." (**Yarg.7. CD., 14.07.2011, 17575/15819**); "Kovuşturma aşamasında bilirkişinin belirlemiş olduğu hükme esas alınan ve lehe olan gümrüklenmiş değer üzerinden sanığa usulüne uygun önödeme önerisinin tebliğ edilmesi ve sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdirinin gerektiğinin nazara alınmaması..." (**Yarg.7.CD., 24.01.2013, 12753/1744, Otacı**, s.1131).

⁴¹ **Centel-Zafer**, s.457.

hem birim gün sayısının alt sınırı, hem de bir gün karşılığı uygulanacak para miktarının alt sınırı (yirmi Türk Lirası) göz önünde bulundurularak hesaplama yapılması gerekir⁴².

Suç karşılığı olarak kanun maddesinde hapis cezası öngörülmüşse, bunun üst sınırının üç ayı aşmaması gerekir. Ancak, önödeme miktarının hesaplanmasında, hapis cezasının alt sınırı dikkate alınacaktır. Suç karşılığı olarak hapis cezası öngörülüp de, bunun alt sınırı gösterilmemişse, bu halde alt sınır TCK.m.49'a göre bir ay olarak kabul edilecek ve ödenecek miktar bir aylık süre üzerinden belirlenecektir⁴³.

Hapis cezası ile birlikte adli para cezası öngörülmüş ise, hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktar ile adli para cezasının aşağı sınırının toplamının ödenmesi gerekir.

Hapis cezası ve adli para cezası seçimlik olarak öngörülmüşse, önödeme miktarı, adli para cezasına göre belirlenecektir. Bu halde, TCK.'nın 61 inci maddesinin 9 uncu fıkrası hükmü, somut cezanın tayin ve tespitine ilişkin olduğundan dikkate alınmaz.

4- Önödeme Usulü

a-Soruşturma Safhasında

Kural; önödemenin soruşturma safhasında gerçekleştirilmesidir (CMK.m.174/1 c, TCK.m.75/1). Önödemenin şartlarının gerçekleştiği hallerde, soruşturmayı yürüten cumhuriyet savcısı, şüpheliye, belirlenen paranın soruşturma giderleriyle birlikte on gün içinde devlet hazinesine ödenmesi hususunda bir önödeme tebligatı gönderir. Tebligatın yapılmasında 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümleri caridir⁴⁴. Bu anlamda tebligatı şüpheli yahut sanık adına alan kişinin, tebligatı almaya yetkili yahut ehil olup olmadığı⁴⁵, tebligatın doğru adrese yapılıp yapılmadığı⁴⁶ nazara alınmalıdır.

⁴² Koca-Üzülmez, s.631.

⁴³ Koca-Üzülmez, s.630; Centel-Zafer, s.458.

⁴⁴ Yarg.10. CD., 16.12.2009, 15341/19479.

⁴⁵ "7201 sayılı Yasanın 16. maddesinin "kendisine tebliğ yapılacak şahıs adresinde bulunmazsa tebliğ kendisi ile aynı konutta oturan kişilere veya hizmetçilerinden birine yapılır" hükmü uyarınca sanığın adresine çıkarılan önödeme önerisinin **aynı çatı altında oturup oturmadığı belirtilmeden amcası Ç.Y. adına tebliğ edildiğinden usulsüz olan** önödeme önerisine dayanılarak yazılı şekilde mahkumiyet hükmü tesisi..." (Yarg.7. CD., 29.06.2009, 1895/8358); "...Usulüne uygun önödeme önerisi tebliğ edilip sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, **tebligatı almaya ehil olup olmadığı belli olmayan oğluna yapılan**

Şüpheli yahut sanığa verilen on günlük sürenin hesaplanması yönünden, CMK.'nın 39 uncu maddesi hükmüne göre hareket edilir. Buna göre süre; ilgiliye tebligatın yapıldığı günün ertesi günü işlemeye başlar. Özel kanunlarda, önödeme süresinin daha uzun olacağına ilişkin düzenleme varsa, bu süreye göre hareket edilmelidir⁴⁷.

Yapılacak tebligatta, isnat olunan suçun, kanuni dayanağı ile birlikte gösterilmesi, soruşturma giderleriyle birlikte hazineye ödenmesi gereken miktarın belirtilmesi ve ayrıca sürenin de yer alması zorunludur. Soruşturma safhasında önödeme ihtarında cumhuriyet savcısının imzasının bulunması da şarttır⁴⁸. Aksi halde bildirim geçersiz sayılır ve her hangi bir hukuki sonuç doğuramaz⁴⁹. Keza usulüne uygun tarzda önödeme tebligatı

---

usulsüz önödeme ihtarına dayanılarak yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi... yasaya aykırıdır” (**Yarg.7.CD., 19.12.2011, 16995/26239**).

⁴⁶ “...Sanığa önödeme teklifinde bulunulmuş ise de, sanığın 15.11.2007 havale tarihli dilekçesi ile hakkındaki tüm yazışmaların “G...Mahallesi, 13149 Sok. No:11” adresine yapılmasını istediği, kovuşturma aşamasında yapılan önödeme tebliğinin ise 24.11.2007 tarihinde “G... Mahallesi 127.Sok. No:19” adresine Tebligat Kanunu 21. maddeye göre yapıldığı görülmüş olup, sanığın verdiği adrese önödeme tebliği yapılması gerekirken önödemeye uyulmadığından bahisle yazılı şekilde karar verilmesi..” (**Yarg. 7. CD., 15.01.2013, 7869/447, Otacı**, s.1132); “Sanığa gönderilen önödeme tebligatının adresinde tanınmadığından bahisle iade edilmesi karşısında; *yeniden* usulüne uygun şekilde önödeme ihtarı yapıp sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi...” (**Yarg.9. CD., 24.02.2009, 10789/2252**).

⁴⁷ “4926 sayılı Yasanın 34 üncü maddesi uyarınca, 15.04.2007 tarihinde sanık S.E.’ya önödeme önerisinde bulunduktan sonra anılan maddedeki 30 günlük süre beklenmeden sanıklar hakkında dava açıldığı nazara alınıp, sanığa yeniden usulüne uygun önödeme önerisinin tebliğ edilmesi ve anılan Kanun maddesinde öngörülen süre de dikkate alınarak önödeme önerisinin sonucuna göre sanıkların hukuki durumunun takdirinin gerektiğinin gözetilmemesi..” (**Yarg.7.CD., 25.02.2013, 8076/4419, Otacı**, s.1131).

⁴⁸ “**C. savcısı tarafından imzalanmayan** ve bu nedenle de **usulsüz** olan önödeme önerisine dayanılarak hüküm kurulması..”(Yarg.9. CD.,13.03.2008, 3237/1626); “4926 sayılı kanunun 34. maddesi gereğince önödeme önerisinin **Cumhuriyet savcısı tarafından sanığa tebliğ edilmesi** gerektiği nazara alınmadan, **zabıt kâtibî** tarafından yapılmış olması nedeniyle usulsüz bulunan önödeme önerisine dayanılarak yazılı şekilde hüküm tesisi..” (**Yarg.7. CD., 06.02.2008, 15034/766**); “Hazırlık aşamasında tebliğ edilen önödeme önerisinin *suçun yanlış yazılması* ve C. savcısının imzasının bulunmaması nedeniyle, usulüne uygun olmadığı bu nedenle de sanığa usulüne uygun yeniden önödeme önerisinde bulunulması gerektiğinin gözetilmemesi..” (**Yarg.9. CD., 05.11.2007, 4169/7901**).

⁴⁹ “Sanığa yapılacak bildirimde, ödeyeceği ceza miktarı, yargılama gideri tutarı, ödeme süresi... açıkça bildirilmelidir. Bu hususlardan birinin eksikliği halinde yapılacak bildirim geçersiz olup, yasal bir sonuç doğurmayacaktır..” (**Yarg. CGK., 01.11.1993, 3-266/292**); “Önödeme bildiriminde, ödenecek ceza miktarı, yargılama giderinin tutarı, ödeme süresi, ödeme ve ödememe hallerinin sonuçları, getireceği yükümlülükler

yapıldığına dair, tebligat parçası da dosyada bulundurulmalıdır⁵⁰. Bu ihtimallerde, usulüne uygun tebligat olmadığından, yeni bir önödeme tebligatı yapılması gerekir.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, kişinin birden fazla önödeme suç işlemesi halinde de kurum tatbik edilebilir. Bu ihtimalde ayrı ayrı önödeme tebligatı yapılabileceği gibi, her bir önödeme suçun ve ödenecek meblağın soruşturma giderleriyle birlikte ayrı ayrı gösterildiği tek bir önödeme tebligatı da yapılabilir⁵¹.

Önödeme tebligatında, hesaplamanın yanlış yapılması halinde, eksik kalan kısmın, yeni bir tebligat ile tamamlanması mümkündür⁵². Aynı şekilde fazla yahut yanlışlıkla

---

açıkça sanığa bildirilmelidir. Bu unsurlardan birinin eksikliği halinde yapılacak bildirim geçersiz olup, yasal bir sonuç doğurmayacaktır.." (Yarg.CGK., 02.03.2004, 7-38/57).

⁵⁰ "Sanığa tebliğ edilen ön ödeme ihtarının usulüne uygun olup olmadığına ilişkin anlaşılabilmesi için *bir örneğinin* denetime olanak verecek şekilde **dosya içerisinde bulundurulmaması..**" (Yarg.10. CD., 09.06.2008, 4878/9202); "Dosya kapsamından 27.11.2007 tarihli ön ödeme ihtarının sanığa **tebliğ edildiğine dair belgeye rastlanılmadığından**, sanığa usulüne uygun ön ödeme ihtarını yapılarak sonucuna göre hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiğinin gözetilmemesi..." (Yarg. 9. CD., 22.11.2011, 19676/28879).

⁵¹ "Sanığın her üç müştekiye ayrı ayrı sövmesi karşısında **her bir müştekiye karşı eylemi dolayısıyla** ödenmesi gereken önödeme miktarı **ayrı ayrı belirtilmek** suretiyle *müşteki sayısı kadar* önödeme ihtarını yapılması gerekirken, eylem tek olarak değerlendirilmek suretiyle usulsüz ve eksik önödeme ihtarına dayanılarak hüküm kurulması..." (Yarg. 2. CD., 28.06.2006, 9966/12547).

⁵² Aksi görüş: **Centel-Zafer**, s.460. Yazarlara göre, önödemenin gerçekleşmesi ile eksik ödeme de olsa, devlet ile birey arasında ceza ilişkisi sona ermiştir. Bu ilişkiyi tek taraflı olarak devletin bozması yerinde değildir. Tatbikatta bu ihtimalde ek önödeme yapılmaktadır. Yargıtay uygulaması da görüşümüz doğrultusundadır: "3167 sayılı Kanunun 13/1. maddesindeki suç için öngörülen para cezasının alt sınırının suç tarihli itibarıyla 350.000.000 TL (350 YTL) olmasına rağmen Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından *eksik miktar* üzerinden önödeme ihtarında bulunulduğu ve bu miktarın ödendiği anlaşıldığından, *eksik kalan miktarın yatırılması* için *"ek önödeme"* ihtarını yapılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi..." (Yarg.10. CD., 14.04.2008, 1392/5917); "Sanığa yapılacak ön ödeme bildiriminde sanığa yüklenen hapis cezasının asgari haddenden paraya çevrilmesiyle bulunacak miktara ayrıca asgari had üzerinden verilen para cezası da *eklenerek* önödemede bulunacağı asgari para cezası miktarı ve yargılama gideri miktarı açıkça belirtilip ödeyeceği toplam miktar, süresi, ödeme ve ödememe halleri sonuçları getireceği yükümlülüklerin doğru şekilde bildirilmesi gerekirken **ne şekilde hesaplandığı açıklanmayan** 489 YTL eksik ceza miktarı ile yargılama gideri miktarı ödettirildiğinden, yeniden 5237 sayılı TCK'nın 75. maddesine uygun olarak ön ödeme ihtarında bulunulması ve sonucuna nazaran bir hüküm tesisi gerektiğinin gözetilmemesi..." (Yarg.3. CD., 18.03.2010, 10057/4601).

ödeme yaptırılmışsa, bunun da iadesi olanaklıdır⁵³. Esasen miktarın yanlış yazılması, önödeme tebligatını geçersiz kılan hallerden de birisidir⁵⁴.

b-Kovuşturma Safhasında

Özel Kanun hükümleri gereğince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi halinde⁵⁵ (TCK.m.75/2) yahut cumhuriyet savcılığınca madde kapsamına giren suç nedeniyle önödeme işlemi yapılmadan dava açılması⁵⁶ ya da yargılama sırasında fiilin hukuki niteliğinin değişmesi sebebiyle⁵⁷ (TCK.m.75/3) önödeme olduğu anlaşılması

⁵³ “Sanığa isnat edilen ve daha ağır bir suçu oluşturma ihtimali bulunmayan eylem 765 sayılı TCK'nın 459/1. maddesinde yaptırma bağlanmıştır. 765 sayılı TCK'nın 102/4. maddesinde öngörülen 5 yıllık **zamanaşımı** inceleme tarihinden önce gerçekleşmiş olmakla, **765 s. TCK'nın 102/4 ve 5271 s. CMK'nın 223/8. maddeleri gereğince kamu davasının düşmesine, ön ödeme önerisi üzerine** 29.05.2007 tarih 312699 sıra numaralı alındı belgesiyle Saray Mal Müdürlüğüne **yatırılmış olan 642,40 TL'nin talebi halinde sanığa iadesine** karar verildi” (Yarg. 12. CD., 22.11.2011, 1426/5592; aynı şekilde: Yarg. 7. CD., 31.05.2010, 3458/7385).

⁵⁴ “5560 sayılı Kanun ile değişik 5252 sayılı Kanun'un 5/2, 5237 sayılı Kanun'un 7/2. maddeleri gereğince sanığın eylemine uyan 765 sayılı TCK'nın 482/1.maddesinde öngörülen adli para cezasının alt sınırının suç tarihi itibarıyla 450,00 TL olduğu ve sanığın ön ödemede bulunması gereken miktarın buna göre belirlenmesi gerekirken, hapis cezasının yanında hükmedilecek adli para cezasının alt sınırının 489,00 TL olduğu belirtilip, ön ödeme miktarının 607,60 TL olarak fazla gösterilmesi nedeniyle 10.03.2008 tarihinde yapılan ön ödeme tebliği usulsüz olduğundan, sanığa yeniden usulüne uygun olarak ön ödeme tebligatı yapıp sonucuna göre hukuki durumunun değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde mahkûmiyet hükmü kurulması..” (Yarg.2. CD., 13.02.2012, 8973/2848).

⁵⁵ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 114 üncü maddesinde; “Bu Kanunda yazılı trafik suçlarını işleyenler hakkında yetki sınırları içinde Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı personeli ile Ulaştırma Bakanlığının ve Karayolları Genel Müdürlüğü'nün ilgili birimlerinin il ve ilçe kuruluşlarında görevli ve yetkili kılınmış personelince tutanak düzenlenir.

Birkaç trafik suçunun bir arada işlenmesi halinde her suç için ayrı ceza uygulanır.

Yargı yetkisine giren suçlarla ilgili tutanağın bir sureti ilgili mahkemeye 7 iş günü içinde gönderilir” denilmektedir.

⁵⁶ “Sanıkların üzerlerine atılı suçun kabul edilen niteliği ve uygulanan kanun maddesi nazara alındığında, 5237 sayılı TCK'nın 75. maddesi kapsamına girip önödemeye tabi bulunduğu ve Cumhuriyet Başsavcılığınca usulüne uygun önödeme ihtarı yapılmadan kamu davası açılmış bulunduğu cihetle, Sulh Ceza Mahkemesince sanıklara usulüne uygun şekilde önödeme ihtarı yapıp sonucuna göre karar verilmesi gerekir” (Yarg.10. CD., 08.02.2010, 21334/2612).

⁵⁷ “Mersin Cumhuriyet Başsavcılığının şüpheliler hakkında üzerlerine atılı kaçakçılık suçundan dolayı cezalandırılmaları istemiyle iddianame düzenlenmesi üzerine, mahkemesince iddianameye konu edilen eylemin Cumhuriyet Savcısından farklı olarak vasıflandırılmasını müteakip ön ödeme yapılmadığından bahisle

halinde, hakim tarafından yapılacak bildirim üzerine yargılama giderleriyle birlikte saptanacak önödeme tutarını ödeyen sanık hakkında kamu davasının düşmesi kararı verilir. İfade edelim ki, soruşturma safhasında yapılan önödeme ihtarının usulüne uygun olmadığına anlaşılması halinde de, dosyada şeklen bir önödeme ihtarı bulunmasına rağmen, yargılama sırasında mahkeme tekrar önödeme ihtarı yapabilir⁵⁸. Ancak soruşturma safhasında usulüne uygun önödeme ihtarı yapılmış, şüpheli buna uymamış ise, yargılama safhasında artık önödeme kurumu işletilemez⁵⁹. Önödemenin hakim tarafından uygulandığı bu ihtimallerde önödeme bildirimi; sanığın (yahut varsa müdafinin) yüzüne karşı tefhim edilebileceği gibi, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ de edilebilir⁶⁰. Doktrinde süre yönünden hakimnin takdiri bir süre belirleyebileceği belirtilmiş

---

iddianamenin iadesine karar verilmiş ise de, Cumhuriyet savcısının eylemi teşekkül halinde kaçakçılık olarak nitelendirmiş olması karşısında hukuki vasıflandırılmasına dayanılarak iddianamenin iade edilemeyeceği gibi yargılama sırasında suçun vasıf değiştirmesi durumunda mahkemesince de önödeme önerisinde bulunulabileceğinin gözetilmemesi..” (Yarg.7. CD., 07.07.2010, 11331/11367).

⁵⁸ “Sanığın üzerine atılı suçun kabul edilen niteliğine ve uygulanan kanun maddesine göre önödemeye tabi bulunduğu, Cumhuriyet Savcılığınca çıkarılan 18.06.2007 tarihli önödeme bildiriminin, 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 35. maddesi gereğince koşulları oluşmadan tebliğinin usulüne uygun olmadığı gözetilmeksizin, sanığa mahkemesince usulüne uygun şekilde ön ödeme ihtarı yapıp sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiği dikkate alınmaksızın yazılı şekilde karar verilmesi..” (Yarg.9. CD., 04.03.2009, 10206/2586); “Hazırlık aşamasında tebliğ edilen önödeme önerisinin *suçun yanlış yazılması* ve C. savcısının imzasının bulunmaması nedeniyle, usulüne uygun olmadığı bu nedenle de sanığa usulüne uygun yeniden önödeme önerisinde bulunulması gerektiğinin gözetilmemesi..” (Yarg.9. CD., 05.11.2007, 4169/7901).

⁵⁹ “...Sanığa **soruşturma aşamasında** 4926 sayılı Kanununun 34. maddesi uyarınca usulüne uygun önödeme önerisi tebliğ edilmiş olup, buna uymadığı hâlde, mahkemece **yeniden önödeme önerisinde bulunulması** usulüne uygun olmayıp, bu usulsüz önödemeye dayanılarak yazılı şekilde davanın ortadan kaldırılmasına karar verilmesi...yasaya aykırıdır” (Yarg.7. CD., 01.12.2008, 16245/21589).

⁶⁰ “Sanığa isnat edilen suçun kabul edilen niteliğine ve uygulanan kanun maddesine göre 5237 sayılı TCK’nın 75. maddesi kapsamına girip ön ödemeye tabi bulunduğu ve C. Savcılığınca usulüne uygun önödeme ihtarı yapılmadan kamu davası açılmış olduğu nazara alınarak yapılan incelemede; yargılama aşamasında 5271 sayılı CMK’nın 195. maddesine göre sanığa gönderilen duruşmaya çağrı kağıdınının 7201 sayılı Tebligat Kanunu’nun 35. maddesi gereğince tebliğ edilerek hüküm kurulduğu anlaşılmakta ise de, 7201 sayılı Kanun’un 35. maddesinin uygulanabilmesi için gerekli ön koşul olan kendisine veya adresine kanunun gösterdiği usullere göre, **daha önce yapılmış bir tebliğ işleminin bulunması** veya tebliğ yapılmamış ise 35. maddenin son fıkrasında gösterilen **ayrık durumlardan birinin oluşmasının** gerekli olması karşısında, Yargıtay 10. CD’nin 01.12.2004 tarihli ve 2004/20415-12070 sayılı ilâmında da belirtildiği üzere, TK’nın 35/son ve Tebligat Tüzüğü’nün 55/son maddeleri uyarınca “*Daha önce tebligat yapılmamış olsa bile, taraflar arasında*

olmakla birlikte⁶¹, on günlük sürenin burada da geçerli olduğunu ifade etmeliyiz⁶². Ayrıca ister soruşturma safhasında ister kovuşturma safhasında önödeme ihtarı yapılmış olsun, on günlük sürenin sonunun beklenmesi gerekir. Şüpheli ya da sanığın, on günlük süre dolmadan evvel, önödeme ihtarına yönelik uymayacağına dair beyanı da önem arz etmez⁶³.

5- Önödemenin Sonuçları

---

yapılan, imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde belirtilen adresler ile kamu kurum ve kuruluşların ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, ticaret sicillerine ve esnaf ve sanatkarlar sicillerine verilen en son adreslerdeki değişiklikler hakkında da bu madde hükümleri uygulanır." şeklindeki düzenlemeye nazaran, söz konusu yasa hükmü uyarınca, daha önce adli mercilerce ve usulüne uygun olarak yapılmış bir tebligat bulunmasa bile, **imzası resmi merciler önünde ikrar olunmuş sözleşmelerde** belirtilen ya da anılan **kurum ve kuruluşlara bildirilen adreslerdeki değişikliklerin** bildirilmesi durumunda da, TK'nın 35. maddesindeki hükümlerin uygulanacağı dolayısıyla, belirtilen nitelikteki sözleşmelerde yer alan veya söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından bildirilen adrese, mahkemece önce bu adresin değişip değişmediğinin bilinmemesi nedeniyle anılan Kanun'un 35. maddesi dışındaki maddeler uyarınca tebligat çıkarılması ve tebligatın yapılamayarak, tebligat memurunca sanığın adresinin değiştiğinin belirlenmesi ve Tebligat Tüzüğü'nün 55/2. maddesi yollamasıyla 28. maddesinde belirtilen usule uygun olarak yapacağı araştırma sonucunda yeni adresinin de tespit edilememesi durumunda, tebliğ olunacak evrakının bir nüshasının eski adrese (**bilinen en son adrese**) ait binanın kapısına asılması gerekeceği ve kapıya asma tarihinin tebliği tarihi sayılacağı, bu tebligattan sonraki tebligatların da; sanığın adresinin hâlâ bilinmemesi durumunda, kapıya asma usulüyle yapılacağı cihetle, davetiyenin usulüne uygun tebliğ edilmediği anlaşılacakla, ön ödeme kapsamında bulunan suç nedeniyle mahkemece 5237 s. TCK'nın 75. maddesi uyarınca sanığa usulüne uygun şekilde ön ödeme ihtarı yapıp sonucuna göre karar verilmesi gerektiği gözetilmediği gibi sanığın savunma hakkı kısıtlanmak suretiyle yazılı karar verilmesi..." (Yarg.10. CD., 16.12.2009, 15341/19479).

⁶¹ Centel-Zafer, s.462.

⁶² "03.11.2006 tarihinde sanığa usulüne uygun olarak yapılan önödeme ihtarının tebliği üzerine sanığın 10 günlük yasal süresi geçtikten sonra 16.11.2006 tarihinde ödemede bulunduğu halde hakkındaki kamu davasının önödeme nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verilmesi aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.." (Yarg.3. CD., 16.04.2009, 23496/7300).

⁶³ "Soruşturma evresinde 12.1.2004 tarihinde sanığa önödeme ihtarı yapıldığı ancak sanığın önödemeye uymayacağına dair beyanı üzerine yasal ödeme süresi beklenmeden aynı gün dava açıldığı gözetilerek mahkemece sanığa yeniden önödeme ihtarı yapıp yasada öngörülen süre sonunda önödemeye uyulup uyulmamasına göre bir karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi.." (Yarg.7. CD., 22.02.2007, 2550/1112); "Önödemenin yapılabileceği 10 günlük yasal süre beklenmeden, sanığın önödemede bulunmayacağı beyanına istinaden hüküm kurulmak suretiyle, sanığın haklarının kısıtlanması..." (Yarg.3. CD., 13.05.2010, 24519/8789).

Soruşturma safhasında, kişinin süresi içerisinde cumhuriyet savcılığına müracaat ederek, belirtilen meblağı mal müdürlüğüne yahut defterdarlığa yatırması ile birlikte hakkında kamu davası açılmaz, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir (TCK. m.75/1). Kovuşturma safhasında ise, önödemenin gerçekleşmesi ile düşme kararı verilir (TCK.m.75/2)⁶⁴.

Önödemenin kabul edilmemesi halinde, kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma devam eder.

Önödemenin uygulanması nedeniyle, kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, kişisel hakkın istenmesine etki etmez (TCK.m.75/5). Diğer bir anlatımla, şüpheli veya sanığın önödeme teklifini kabul ederek ödemede bulunması halinde de, aleyhine hukuk davası açılarak kişisel hakların talep edilmesi mümkündür. Ancak önödemenin kabul edilmesi, şüpheli ya da sanık yönünden suçun ve kusurun kabulü anlamına da gelmemektedir. Uyuşmazlığın önödeme ile sonuçlanması, açılan hukuk davasında şüpheli yahut sanık aleyhine sonuç doğurmaz⁶⁵.

---

⁶⁴ “Önödeme nedeniyle sanık hakkında açılan kamu davasının 5237 sayılı TCK.’nın 75 ve 5271 sayılı CMK.’nın 223/8 inci maddesi gereğince düşürülmesi yerine yazılı şekilde ortadan kaldırılmasına karar verilmesi yasaya aykırıdır” (**Yarg.3.CD.,19.01.2009, 8609/84, Otacı**, s.1130); “Önödeme önerisine uyan sanık hakkında TCK.nın 75/2 ve CMK.nın 223/8. maddeleri uyarınca düşme kararı verilmesi gerekirken ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesi..” (**Yarg 4. CD., 27.12.2011,16636/25395**).

⁶⁵ **Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 04.02.2009 tarih ve 4-823/50 sayılı kararında**; “Davalı-sanık Onur’a ceza davasında önödeme teklifinde bulunulmuş, sanık tarafından önödeme yerine getirildiğinden davanın ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir. Önödemeyi yerine getiren davalı-sanığın bu eylemi ile bir miktar kusurun kendisinde olduğunu kabul etmiş sayılmasına olanak var mıdır? Hemen belirtmek gerekir ki bir miktar kusuru kabul etmiş sayılması gerektiğine olanak yoktur. Zira; önödeme ne bir mahkûmiyettir, ne de suçu kabul anlamındadır. Sadece işin uzamasını önlemek, basit olaylarda şahısların mahkemelere gidip gelmelerine mani olmak ve ağır suçlara daha fazla zaman ayırabilmek için kanun koyucu tarafından kabul edilmiş bir müessesedir. Önödeme ile kamu davası ortadan kalmakta, yargılama yapılamamaktadır. Maddenin gerekçesinde, yargının iş yükünün azaltılması için önödemenin kabul edildiği vurgulanmıştır. Buna rağmen sanık istese bu kararı dahi temyiz edebilir. Önödeme; kamu davasının açılmasını önlemesi durumunda, usul hukuku kurumu, açılmış kamu davasını ortadan kaldırması durumunda ise, ceza ilişkisinin düşmesi sonucunu doğuran suç hukuku kurumdur. Bu nedenle ve muhakeme yapılması olanaksız bulunduğundan önödemede bulunan davalı-sanığa kusur izafe etmek mümkün değildir. Olayda, davacı vekili rapora itiraz etmediği gibi, yeniden bilirkişi incelemesi yapılmasını da istemediğinden Yerel Mahkeme kararının gerekçesinde açıklandığı

Ayrıca önödemenin uygulanması nedeniyle, kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, malın geri alınmasına ve müsadereye ilişkin hükümleri de etkilemez⁶⁶. Bununla birlikte yargılamanın önödeme ile bitirilmesi, ceza mahkûmiyetine bağlı hak yoksunluklarının tatbikini engeller⁶⁷.

Önödeme sonucunda soruşturma safhasında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesi halinde, bu karara itiraz olanaklıdır (CMK.m.173). Suçtan zarar gören, şüpheliye isnat olunan suçun, önödemeye tabi bir suç olmadığı yahut önödemenin diğer şartlarının gerçekleşmediği yönünde, itiraz hakkını kullanabilir. Keza kovuşturma aşamasında önödemenin uygulanması ile kamu davasının düşmesine karar verilmişse, diğer şartların da bulunması koşuluyla, bu kararın temyiz edilmesi de mümkündür. Ancak bu ihtimalde kanun yoluna müracaat sınırının belirlenmesinde (örneğin CMK.m.272) önödeme miktarının esas alınması gerekir⁶⁸.

---

gibi, davalı yararına usulü kazanılmış hak oluşmuştur. Mahkemenin bu durumda kendiliğinden yeni bir bilirkişi incelemesine gitmesi de mümkün değildir” denilmektedir.

⁶⁶ “Ön ödeme önerisine uyması nedeni ile hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilen T. E.’dan ele geçirilen ve A. E. adına kayıtlı olduğu anlaşılan 27 TT 968 plaka sayılı araç ve 1250 Litre motorinin müsadere için talepte bulunulması gerekirken, olayla ve mal sahibi ile ilgisi olmayan 47 KY 479 ve 33 FK 130 plaka sayılı araçlar hakkında talepte bulunulması üzerine, ön ödeme önerisi yerine getirildiğinden bahisle, 47 KY 479 ve 33 FK 130 plakalı araçların müsadere yerine olmadığı şeklinde hüküm kurulması”(Yarg 7. CD. 08.11.2010, 2008/9908, 2010/16011); “Ön ödemeyi düzenleyen TCK’nın 75/5. maddesinde “Bu madde gereğince kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, kişisel hakkın istenmesine, malın geri alınmasına ve müsadereye ilişkin hükümleri etkilemez.” düzenlemesi karşısında 2863 sayılı Kanunun 74/1. maddesine temas eden suçtan önödeme nedeniyle kamu davasının düşürülmesi durumunda suçta kullanılan aletlerin müsadere edilemeyeceğine ilişkin tebliğnamedeki görüşe iştirak edilmemiştir” (Yarg 12. CD., 02.02.2012, 7583/1760).

⁶⁷ “Yargılama aşamasında 4250 sayılı Kanuna muhalefet suçundan ön ödeme sonucu sanık hakkında açılan kamu davasının düşürülmesine karar verildiği bu sebeple iş yerinin kapatılmasına hükmolunamayacağıının gözetilmemesi...”(Yarg 7. CD., 02.02.2012, 2492/987).

⁶⁸ “Önödeme nedeniyle verilen düşme kararlarında temyiz sınırının belirlenmesinde önödeme miktarının dikkate alınması gerekir” (Yarg.CGK.,10.03.2009, 2-43/56, Otacı, s.1129); “6831 sayılı Orman Yasasına aykırılık suçundan ön ödeme önerisine esas alınan adli para cezası miktarı, hapisten çevrilme 600 Lira ile doğrudan tayin olunan 100 Lira olmak üzere toplam 700 Lira olup, 1412 sayılı CYUY’nın 305. maddesinin 2. fıkrasının 1. bendi gereğince ön ödeme miktarı 2.000 Liranın altındadır. Suç konusu emvalin zorralımına karar verilmediği, vekâlet ücretine hükmolunmadığından bahisle hükmü temyiz eden katılan idare vekilinin kesinlik sınırını aşar nitelikte yaptırım içermesi koşuluyla suç niteliğine yönelik açık bir temyizi olmadığı gibi, isnat

Önödeme uygulanan hallerde, doğal olarak tekerrür gerçekleşmez.

Kişi hakkında soruşturma safhasında yeterli suç şüphesi yoksa, önödeme yoluyla değil, doğrudan kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesi gerektiği gibi, kovuşturma safhasında da beraat kararı verilebilecek hallerde, önödeme tatbik edilemez⁶⁹. Aynı şekilde doğrudan düşme kararı verilecek hallerde (örneğin, zamanaşımının dolması sebebiyle), önödeme tatbik edilemez. Bu gibi hallerde önödeme ihtarı yapılmış, kişi de öngörülen meblağı ödemişse, davanın önödeme dışı sebeplerden biri ile bitirilmesi dolayısıyla, önödeme uyarınca ödenen meblağın sanığa iadesi gerekir⁷⁰.

---

edilen eylemin başka bir suça dönüşmesi olasılığı da bulunmadığından, ön ödemeye esas para cezasının miktarı itibariyle düşme kararı kesin nitelikte olup, hükmün temyiz yeteneği bulunmamaktadır.." (**Yarg.CGK., 27.12.2011, 3-223/303**); "6831 sayılı Orman Yasasının 91/5-son maddesine aykırılık suçundan Önödeme önerisine esas alınan adli para cezası miktarı 700 Lira olup, bu miktar 1412 sayılı CYUY'nın 305. maddesinin 2. fıkrasının 1. bendine gereğince 2.000 Liranın altındadır. Yerel mahkeme tarafından zoralımına karar verilen 35 kg emval, bir adet merkep, bir adet semer ve tahranın bilinen değeri de karar tarihinde yürürlükte bulunan HUMK'un 427. maddesindeki kesinlik sınırının altında kalmaktadır. Bunun yanında katılan temsilcisinin kesinlik sınırını aşar nitelikte yaptırım içermesi koşuluyla suç niteliğine yönelik açık bir temyizi olmadığı gibi, isnat edilen eylemin başka bir suça dönüşmesi olasılığı da bulunmamaktadır. Bu nedenle, önödemeye esas para cezasının miktarı itibariyle kesin nitelikte olan ve temyiz yeteneği bulunmayan yerel mahkeme hükmü, zoralıma karar verilen emval ve eşyaların bilinen değerinden dolayı da temyiz edilebilirlik niteliği kazanmamıştır" (**Yarg.CGK., 13.12.2011, 3-221/264**).

⁶⁹ "Sanıklara isnat edilen suç TCY'nın 119. [5237 sayılı TCK'nın 75.] maddesinde belirtilen önödeme kapsamında kaldığı ve C. Savcılığı'nca önödeme önerisi tebliğ edilmeden kamu davası açıldığı, mahkemece de bu koşul yerine getirilmeden sanıkların beraatine karar verildiği anlaşılmakta ise de; durma ve düşme nedenleri, mahkûmiyeti engellemek amacıyla kabul edilmiş olup, beraat kararı, durma ve düşme kararlarından daha güvenceli ve önceliklidir. O hâlde öncelikle yerel mahkemece verilen beraat kararının yerinde olup olmadığı özel dairece denetlenerek, yerinde görüldüğü taktirde onanmasına, aksi hâlde TCY'nın 119. maddesi uyarınca işlem yapılmak üzere bozulmasına karar verilmelidir" (**Yarg.CGK., 08.04.2003, 9-84/85**); "Hükümden sonra 09.02.2007 gün ve 26429 sayılı RG.'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karara ilişkin 2007-32/33 sayılı tebliğin 15/2. maddesinde, ithalat taahhüt hesaplarının takibinin yapılmayacağı öngörülmüş olup, 5237 sayılı TCK'nın 7. maddesi gereğince sanığın lehine olan bu düzenlemeye göre 1567 sayılı Kanuna muhalefet suçundan beraatine hükmedilmesi gerekirken önödemeye bağlı olarak davanın düşürülmesine karar verilmesi.." (**Yarg.7. CD., 24.02.2011, 7637/2068**).

⁷⁰ "Sanığa isnat edilen ve daha ağır bir suçu oluşturma ihtimali bulunmayan eylem 765 s. TCK'nın 459/1. maddesinde yaptırıma bağlanmıştır. 765 sayılı TCK'nın 102/4. maddesinde öngörülen 5 yıllık zamanaşımı inceleme tarihinden önce gerçekleşmiş olmakla, 765 sayılı TCK'nın 102/4 ve 5271 sayılı CMK'nın 223/8. maddeleri gereğince kamu davasının düşmesine, ön ödeme önerisi üzerine 29.05.2007 tarih 312699 sıra

Önödeme sonucunda, soruşturma safhasında verilen kovuşturmayaya yer olmadığı kararının itiraz edilmeyerek yahut itiraz üzerine, kovuşturma safhasında verilen düşme kararının temyiz edilmeyerek yahut temyiz sonucunda kesinleşmesiyle birlikte, non bis in idem etkisi doğuracağı açıktır⁷¹. Kesinleşen kovuşturmayaya yer olmadığı kararı sonrasında, yeni delil ortaya çıkması ile fiilin; önödemelik değil, daha ağır cezayı gerektiren yahut kapsam dışı (örneğin, şikâyete bağlı) bir suç olduğu anlaşılırsa, CMK.m.172, 173/6 çerçevesinde hareket edilmelidir.

6- Sonuç ve Öneriler

Yukarıda özelliklerini açıkladığımız önödeme kurumunun, nispeten basit suç tiplerinde tatbik imkanı düşünüldüğünde, mahkemelerin iş yükünü azaltması, usul ekonomisine uygun olması, masrafsız bulunması, aksine gelir getirici özelliğinin varlığı, kişi yönünden de basit suçlardan kaynaklanacak mahkumiyetin olası olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırması, lekelenmenin önüne geçmesi gibi faydaları zikredilebilir.

Ancak önödeme kurumunun olumsuz yanları da azımsanamaz. Koşulları dikkatle incelendiğinde görülecektir ki;

---

numaralı alındı belgesiyle Saray Mal Müdürlüğüne yatırılmış olan 642,40 TL'nin talebi halinde sanığa **iadesine** karar verildi.” (Yarg 12. CD., 22.11.2011, 1426/5592; aynı doğrultuda: Yarg.7. CD., 31.05.2010, 3458/7385); “Sanığa verilen ceza ertelendiğine göre, önödeme yoluyla tahsil edilen paranın sanığa iadesi yerine, cezadan mahsubuna karar verilmesi.. yasaya aykırıdır” (Yarg. 3.CD.05.09.2007, 4508/831, Otacı, s.1130); “765 sayılı TCK'nın 102/4 ve 104/2. maddelerinde öngörülen zamanaşımı süreleri tamamlanmış bulunduğundan hükmün bozulmasına, anılan maddeler uyarınca sanık hakkındaki kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına, dava konusu kaçak eşyanın 5607 s. Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun 13/1. madde fıkrası yollamasıyla 5237 s. TCK'nın 54/4. maddesi gereğince zoralmına, önödeme önerisi üzerine yatırılan paranın talebi halinde sanığa **iadesine** karar verildi” (Yarg 7. CD., 24.10.2011, 9327/17668); “Sanığın **beraatına** karar verildiği halde, 2.5.2003 tarihli vezne alındısı makbuz ile soruşturma aşamasında yatırılan önödeme ihtarına yönelik paranın sanığa iadesine karar verilmemesi” (Yarg 4. CD., 14.06.2006, 8156/12481).

⁷¹ Centel-Zafer, s.461; Özgenç, s. 647; Ünver-Hakeri, s.145. Konu ile ilgili olarak Yarg. 10 CD. nin 03.03.1992 tarih ve 690/1766 sayılı kararında; “... Cumhuriyet Savcılarınca TCK'nın 119. maddesine göre verilen takipsizlik kararları diğer takipsizlik kararlarından kamu davasının açılması veya yargılamanın önlenmesi bakımından farklı olup, önödemeye tabi suçlarda mahkemece tebligat yapıp önödeme yapılması üzerine verilen kamu davasının ortadan kaldırılmasına dair kararlarla aynı mahiyette olup, aynı hukuki sonucu doğuran karar olmakla ve CMUK'nun (1412 sayılı) 253/2. maddesinde sayılan ve hüküm niteliği taşıyan kararlar meyanında sayılmak zorunluluğu bulunmaktadır” denilmektedir. Karar için bkz. Bakıcı, s. 1380

- a)** Önödeme hiç bir şekilde nedamete dayanmaz,
- b)** Kişinin gelecekte tekrar suç işlemeyeceği yönünde kanaat oluşması aranmaz,
- c)** Önödemededen faydalanan şüpheli yahut sanık hakkında her hangi bir ıslah tedbiri tatbik olunmaz,
- d)** Bireyselleştirme özelliği içermez, sadece işlendiği iddia olunan suçun yaptırımına odaklanır,
- e)** Müsadere dışında, diğer güvenlik tedbirlerinin tatbikine imkan vermez,
- f)** Onarıcı adalete hizmet etmez, diğer bir ifadeyle mağdura verilen zararın tazmini önemsenmez⁷²,
- g)** Bir kişi defalarca bu kapsamda yer alan suçları işleyerek, her defasında önödemededen istifade edebilir.

Kısaca özetlediğimiz bu nitelikleri ile önödeme, ceza adaleti ve suç siyaseti yönünden zararlı sonuçlara da sebebiyet verebilir.

Mevzuatımızı taradığımızda son yıllarda önödemelik pek çok suçun, kabahat neviinden fiile dönüştürüldüğü ve idari para cezasını gerektiren fiiller olarak mevzuatımızda yer aldığı görülmektedir. Gerçekten çalışmamızda ifade edildiği üzere, önödemelik suçların sayısı TCK'da ve özel ceza mevzuatında çok azdır. Sistemin işlerliğinin artması amacıyla, bazı suç tiplerinin, yeniden haksızlık içeriğinin değerlendirilerek, yaptırım sisteminde adli para cezasını gerektiren suç tiplerine daha fazla yer verilmesi uygun olabilir.

Aşağıdaki tabloda 2005-2011 yılları arasındaki önödeme tatbikatı görülmektedir:

---

⁷² Nitekim mukayeseli hukukta önödemeye yer verilen Avusturya Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 200 üncü maddesinde, soruşturma safhasında cumhuriyet savcısı, belirli bir para tutarının ödenmesiyle, ceza takibinden vazgeçebilir. Ancak bu yola müracaat edilebilmesi için aynı zamanda suçtan kaynaklanan zararların da telafi edilmesi gerekmektedir. Bu koşuldan ancak, şüphelinin mağdurun zararını karşılamaya imkanının olmaması gibi özel durumlarda vazgeçilebilir. Geniş bilgi için bkz. **Gökcan, Hasan Tahsin**, "Avusturya Ceza Hukukunda Mahkeme Dışı Uyuşmazlık Çözüm (Diversiyon) Yöntemleri", Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Uzlaşma, Özel Sayı, İstanbul 2010, s.42-44.

ÖN ÖDEME UYGULANARAK SONUÇLANDIRILAN UYUŞMAZLIKLAR⁷³			
YILLAR	SORUŞTURMA AŞAMASI	KOVUŞTURMA AŞAMASI	TOPLAM
2005	166.058	78.673	244.731
2006	67.572	10.122	77.694
2007	59.893	6.330	66.223
2008	27.954	4.850	32.804
2009	9.474	320	9.794
2010	5.391	326	5.717
2011	1.937	134	2.071

Önödeme kurumunun, kamu davasının açılmasının ertelenmesi (CMK.m.171/2) ile uzlaşma (CMK.m.253) müesseseleri ile birlikte ele alınması, suç tiplerinin haksızlık içeriğine göre kademeli olarak bu müesseselerin kapsamının belirlenmesi yerinde olur. Örneğin, uzlaşmanın sadece şikayete tabi suçlar yönünden tatbik edilmesi yerinde değildir. Malvarlığına karşı işlenen pek çok suç tipinin şikayete tabi olmamasına rağmen, uzlaşma kapsamına alınması mümkündür. Keza CMK'nın 171 inci maddesinde yer alan kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu yönünden de, "soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suç" koşulunun kaldırılması, bu müesseseye işlerlik kazandırılması yerinde olur.

Öte yandan, önödeme kurumuna ilişkin bir arşiv oluşturulması, bu suretle önödeme kararlarının takibi ve kişilerin belirli sayıdan fazla bu müesseseden faydalanmasının önüne geçilmesi ile mağdurun zararının karşılanmasına ilişkin düzenlemelerin yapılması da faydalı olacaktır.

⁷³ Yukarıdaki veriler, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü tarafından; Ceza Mevzuatının Yürürlüğe Girişinin 8. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen; "Ceza Usul Hukukunda Alternatif Çözüm Yollar" konulu çalıştay (28 Şubat-02 Mart 2013, Hatay) kapsamında hazırlanan bilgi formuna dayanmaktadır.